

Opslaan Reacties 1 Delen

Speelbeleid in de kinderopvang: welke keuzes maak je?

Spelen is ontwikkelen. Spelen is leren. Maar hoe geven kinderopvangorganisaties handen en voeten aan speelbeleid in de kinderopvang? Welke keuzes maken zij? Welk speelgoed schaffen ze aan? En: hoe betrekken ze ouders daarbij? KinderRijk en Humankind doen een boekje open over hun keuzes rondom spel en speelgoed.

Sunny studio / Stock.adobe.com

Welke keuzes gemaakt worden rondom spel en speelgoed zullen per kinderopvanglocatie verschillen. Welke visie hanteer je? Wat is voor jullie belangrijk? Welke keuzes maak je bij het uitkiezen van speelgoed en speelmaterialen? Willemien Wildeboer, werkzaam bij KinderRijk, en Barbara Meinsma-Strijker, werkzaam bij Humankind, vertellen over het speelbeleid binnen hun organisatie.

‘Plezier staat voorop’

‘Bij ons staat plezier voorop’, vertelt Willemien Wildeboer, manager pedagogiek & kwaliteit bij KinderRijk, met locaties in Amsterdam en Amstelveen. ‘Plezier is de basisvoorwaarde. Om tot ontwikkeling te komen, moeten kinderen zich fijn voelen. Emotioneel veilig. Als dat er is, kan al het andere ook tot ontwikkeling komen’, legt zij uit. Plezier is de eerste van de vier pedagogische uitgangspunten voor het speelbeleid van KinderRijk. De tweede: respectvol omgaan met materialen, de omgeving en elkaar. Drie is ontwikkeling. Willemien: ‘Kinderen ontwikkelen zich spelenderwijs, door middel van vrij spelen en een activiteiten aanbod. Ontdekken, onderzoeken en experimenteren zijn daarbij heel erg belangrijk. Het is onze taak in de kinderopvang om de speelomgeving zo voor te bereiden dat alle ontwikkelingsgebieden aan bod komen.’ De vierde pijler is fantasie. ‘Fantasie stimuleren we door de atelierruimtes die we op alle locaties hebben. In de atelierruimtes hebben we open einde materialen, *loose parts*. Daarbij gaat het meer over ontdekken, ervaren, het proces dan het eindproduct. Naast die vier uitgangspunten vinden we het belangrijk dat we elke dag met de kinderen naar buiten gaan. Op alle kinderdagverblijven vind je natuurtuinen; vies worden mag en we proberen risicovol spel te stimuleren.’

E-learning spelbegeleiding

Om medewerkers mee te nemen in de visie van KinderRijk op spel, heeft Willemien een e-learning ontwikkeld over spel en spelbegeleiding die alle medewerkers verplicht hebben gevolgd. ‘Daarin leggen we onze visie over spelen uit. Dat het de taal is van kinderen. Wat bij spelen komt kijken, welke speelplekken en materialen je nodig hebt en hoe je dat bereikt. Ook gaan we in op risicovol spel, we noemen dat “uitdagend spel”, omdat het woord ‘risicovol’ mensen afschrikt; medewerkers en ouders. Wij hebben ouders geïnformeerd over onze visie op uitdagend spel, onder bepaalde randvoorwaarden, en gevraagd hoe zij daarover denken. Daaruit bleek dat een meerderheid van de ouders het belangrijk vindt dat hun kinderen spelenderwijs leren omgaan met risico’s, om hun zelfstandigheid te vergroten en op te groeien tot weerbare personen.’

Onderdeel van Willemien haar werk is onder meer met een team activiteiten bedenken voor op de groep. ‘Zo hebben we in het kader van ons beweegbeleid een beweegrugzak met materialen samengesteld voor alle locaties. Voor uitdagend spel is er een bso-activiteit bedacht: het zachte sokkenavontuur. In een rugzak zitten sokken en een kaart met de beschrijving van de activiteit: een baan glijden op sokken, afgeleid van het vooral niet met sokken mogen rennen op de

gang. Dat gaan we dus wel doen', vertelt Willemien met een lach. 'We informeren pm'ers waar ze op moeten letten om het veilig te houden. Kinderen vinden het ontzettend leuk.'

Activiteitenbox

Inhoud van de OntdekRijk-box.

In de zomervakantie worden op de bso's van KinderRijk allerlei sport- en spelactiviteiten aangeboden. Om ook de dagopvang een gevarieerd aanbod te bieden, is de OntdekRijk-box ontwikkeld. Willemien: 'Alle locaties krijgen een grote box, met daarin materialen en bijbehorende activiteitenkaarten waarmee zij in de zomer aan de slag kunnen gaan. Voor elk van de ontwikkelingsgebieden bedenken we een activiteit. Dat hoeft niet ingewikkeld te zijn. Zo is er een activiteit voor de sociaal-emotionele ontwikkeling, waarbij een spiegeltje zit waarmee kinderen naar zichzelf kunnen kijken. Hoe zie je eruit? Op intranet staat per ontwikkelingsgebied uitgelegd hoe de activiteit daarbij past. Dat stukje tekst kunnen pm'ers kopiëren en plakken in het ouderportaal, om ook ouders te vertellen waarom bepaalde activiteiten worden gedaan op de groep.'

Om het belang van beweegbeleid bij de kinderopvang in kaart te brengen, ging Kenniscentrum Sport & Bewegen op bezoek bij KinderRijk. Bekijk de video: <https://www.youtube.com/watch?v=t5YP0tKM9cM>

Communicatie met ouders

Ouders worden ook op andere manieren op de hoogte gehouden van de spelactiviteiten. 'Elk kwartaal ontvangen ouders een nieuwsbrief, met daarin de activiteiten die we hebben gedaan en activiteiten die eraan komen. Dat bepalen we aan de hand van een activiteitenkalender die ik samen met ons team samenstel', vertelt Willemien. 'Met die nieuwsbrief informeren we ouders bijvoorbeeld ook over de voordelen van risicovol spel en bijvoorbeeld waarom we de beweegrugzak introduceren op de locaties. Ook delen we blogs en social media posts over spel. Vorig jaar hebben we vanuit de centrale ouderraad met een van onze coaches een ouderavond georganiseerd, over de kracht van spel. Met foto's uit de praktijk, waarbij ouders ook hun eigen kinderen zagen midden in hun spelproces. Er was ook een locatie waarbij ouders tijdens de ouderavond activiteiten mogen doen die hun kinderen op doen. Zo konden zij spelenderwijs ervaren om in een atelier bezig te zijn met sensorische materialen, of een kinderyogales volgen. Bij medewerkers is genoeg besef over het belang van spelen, maar ik denk bij ouders nog niet altijd. Daarom lichten we toe waar we mee bezig

zijn. Zoals dat in de zandbak spelen niet alleen maar spel is, maar ook belangrijk voor de sociaal-emotionele ontwikkeling, taalvaardigheid en motoriek. Spelen raakt allerlei verschillende ontwikkelingsgebieden; dat is de kracht van spel.'

Speelgoed op de groep

Om te bepalen welk speelgoed wel of niet geschikt is voor de groep – passend bij de eigen visie – heeft KinderRijk speelgoedlijsten. 'Dat is een checklist die we zelf hebben ontwikkeld', legt Willemien uit. 'Daarop staan in de eerste kolom de verschillende leeftijden en de bijpassende ontwikkelingstaken. Bijvoorbeeld 0-tot 1-jarigen leren omrollen, zitten, kruipen, staan en klauteren. Welke spelmateriaal past daarbij? In een volgende kolom staat welke materialen je kan aanschaffen, passend bij de ontwikkelingsfases voor die leeftijdscategorie. Daarnaast is er een lijst met open einde materialen voor natuurlijk buitenspelen, zoals boomstammen, buizen, potten, autobanden. Daar kunnen medewerkers inspiratie uit opdoen wanneer ze materialen voor de natuurtuin willen aanschaffen. Per locatie verschilt het wie de inkopen van spelmateriaal doet, dat kan bijvoorbeeld een locatiemanager zijn. Maar medewerkers hebben daar wel inspraak in, zij kunnen hun wensen doorgeven. We hebben vaste leveranciers – die duurzaamheid hoog in het vaandel hebben – waarbij we bestellen.'

Pikler-pedagogiek

Barbara Meinsma-Strijker is Pikler-pedagoog en coach bij Humankind. Barbara werkt onder andere op peutergroep De Diamant in Enschede, een speciale groep voor kinderen die net even wat extra aandacht nodig hebben. De groep bestaat daarom uit acht in plaats van zestien kinderen. Ook begeleidt zij kinderen en hun ouders in het zogeheten Speelhoes; een kosteloze voorziening voor kinderen van 6 tot 30 maanden oud, waarbij ontmoeting tussen de kinderen en ouders centraal staat. Altijd onder professionele begeleiding van pedagogisch professionals.

(de tekst gaat verder onder de foto)

Alle meubels zijn op kindhoogte.

Spel is een essentieel onderdeel van haar werk, waarbij de Pikler-visie de basis vormt. Die lijn wordt doorgetrokken in de visie van Humankind voor de babygroepen: “Ruim baan voor baby’s”. Daarin staat: “Baby’s zijn van nature competent. Volwaardig, maar afhankelijk. Onze verzorging is aandachtig en respectvol. Wij geven de allerjongsten vrije bewegingsruimte en ruimte voor eigen initiatief, vanuit een basis van veiligheid.”

Emotionele veiligheid voorwaarde voor spel

Materialen liggen klaar voor een baby om te gaan ontdekken.

Die visie bepaalt de keuzes voor spel en hoe speelmaterialen worden aangeboden. Barbara: 'Doordat kinderen aandachtig en respectvol worden verzorgd tijdens de verzorgingsmomenten, kunnen zij emotioneel opladen en zich super veilig en vertrouwd voelen in de groep. Pas daarna kunnen zij tot spel komen; emotionele veiligheid is de belangrijkste voorwaarde voor spel. Het is de bedoeling dat ze van jongs af aan zelf tot spel komen, zonder hulp van ons als professionals. Voor jonge baby's is het daarbij van belang dat ze niet op een te zachte ondergrond liggen, zoals een matras, want dat beperkt de beweegvrijheid. Een baby leg je op een stevige ondergrond, waarbij het de kans heeft van links naar rechts te draaien en zijn omgeving te verkennen. Een babygym is dan ook absoluut niet nodig. Wij leggen materialen om de baby heen, een stuk of vijf, die hij zelf kan ontdekken. Zoals een boerenzakdoek, die je met de punt omhoog naast een baby neerzet. De baby zal tijdens het ontdekken de zakdoek per ongeluk grijpen en kunnen oefenen met loslaten, wat een heel interessante ervaring voor het kindje is om verder te ontdekken. Wappert de baby met zijn armpjes de materialen buiten handbereik? Dan leggen wij ze weer om het kind heen. Zodat ze blijven ontdekken en spelen. Onze enige taak is observeren en kijken wat het kind nodig heeft. Van afstand nabijheid bieden is voor elke leeftijd heel belangrijk. Als je nabijheid biedt, weten kinderen dat je beschikbaar bent, er is een veilige basis, en komen ze beter tot spel.'

Speelgoed speelklaar neerzetten

Speelgoed staat speelklaar.

Een andere tip die Barbara deelt is: zet speelgoed speelklaar. Dat betekent niet volle dozen met speelgoed op de grond zetten, of die stapeltoren alvast opbouwen. Het is het speelgoed zo neerzetten dat kinderen getriggerd worden om ermee aan de slag te gaan. 'Van elke pm'er op de groep vragen we om voordat de kinderen 's ochtends binnenkomen de groep speelklaar in te richten met open einde speelmaterialen. We zetten manden met blokjes op de grond, waarbij we een paar blokjes naast de mand leggen. De bekertjes van de stapeltoren worden open neergezet, uit elkaar. Het kind ziet: daar kan ik wat mee, maar wat hij ermee gaat doen staat nog open. Voor de jongste kinderen zetten we bakjes met houten gordijnringen klaar, waar we ook wat van naast het bakje leggen. Door speelgoed open neer te zetten ontdekken ze zelf wat ze ermee kunnen en komen ze zelf tot oplossingen. Dat geeft veel meer voldoening. Daarbij bied je altijd nabijheid. Als ze contact zoeken, kun je wel benoemen wat ze doen maar je neemt het spel niet over of zet niet de stapeltoren in elkaar voor het kind.'

(de tekst gaat verder onder het kader)

Speelbeleid opstellen: tips

Speelexpert Marianne de Valck runde bijna dertig jaar het adviesbureau Spelen en Speelgoed en gaf onder meer trainingen aan pedagogisch professionals in de kinderopvang over spelen en speelgoed. Zij geeft tips die helpen bij het vormen van een speelbeleid. Wat is voor jullie belangrijk als het over spelen gaat?

- Voor een eigen visie op spelen kun je je laten inspireren door verschillende pedagogische stromingen, zoals Montessori, antroposofie, Reggio Emilia, Pikler. Vanuit welke visie werken jullie en hoe sluit je het speelbeleid daarop aan?
- Bovenstaande stromingen laten je ook denken over keuzes voor speelmaterialen die je maakt. Denk na over de gewenste eigenschappen, voordat je speelgoed aanschaft.
 - Ga je voor open of gesloten einde speelgoed/speelmaterialen? Of een mix?
 - Kies je primaire kleuren, pastelkleuren of ga je voor naturel? Kleuren zijn bepalend, dus beperkend. Zo kan bijvoorbeeld een blanke houten auto met een ladder de auto van een glazenwasser zijn. Als deze auto rood is, zal het altijd een brandweerauto zijn. Bedenk dus goed welke kleuren iets toevoegen of juist niet. Dat geldt ook voor andere uiterlijke kenmerken als licht, beweging, geluid, grootte en details.
 - Kies je speelgoed om samen mee te spelen en/of alleen?
 - Hoe lang moet speelgoed meegaan? Duurzaam en tijdloos speelgoed is degelijk gemaakt, van bijvoorbeeld hout of metaal en gaat daardoor lang mee. Ragespeelgoed is speelgoed dat nu populair is, maar waar volgende week misschien niemand meer naar omkijkt. En kies je wel of niet voor merchandise-speelgoed, met afbeeldingen of de vorm van films of tv-programma's zoals Bob de Bouwer, Paw Patrol of Disney-figuren.
 - Voor welke activiteiten koop je speelgoed? Buiten of binnen? Welke voorwaarden zitten daaraan?
 - Wil je speelmaterialen en speelgoed nieuw kopen of kun je dit lenen (bijvoorbeeld bij een speelotheek) of kosteloos verzamelen, door inzameling via ouders of de kringloop.
- Welke keuzes maak je als het gaat over risicovol spel? Welke speelmaterialen vinden jullie wel of niet geschikt? En krijg je ouders daarin mee? Denk bijvoorbeeld aan timmeren met echte hamers en spijkers.

Pikler-klimrekken

De Pikler-driehoek.

Op alle groepen van Humankind vind je de op Pikler-geïnspireerde klimrekken, zoals de klimdriehoek met glijbaan eraan. ‘Ook daarbij is het de bedoeling dat je kinderen hun gang laat gaan. Als het kind voor het eerst gaat klimmen, kun je even begeleiden. Als je ziet dat een kind boven op het klimrek angstig wordt, kun je vragen: zal ik jou eraf halen? Ik zie dat je het spannend vindt. Ga niet trekken aan een kind of helpen en vasthouden tijdens het klimmen, daardoor raakt het juist uit balans. Het beste is dat een kind blote voeten heeft op de groep, daarmee kunnen ze veel beter ontdekken dan op gladde sokken. Het is overigens niet erg als de voeten koud zijn, als het enkelgewricht maar warm is; een kinderlichaam zit heel anders in elkaar dan dat van een volwassene. Veel vrije bewegingsruimte op de groepen is van belang. Dus bij ons vind je geen meubels die niet echt nodig zijn, zodat er meer speelruimte is.’ In de Humankind-webinar Kindkracht [vertelt Barbara](#) meer over de Humankind-visie die geïnspireerd is op de Pikler-pedagogiek (vanaf 24:30).

Communicatie met ouders

‘In het eerste gesprek met nieuwe ouders vertel ik over de visie van Humankind, die best wel bijzonder is. Het is belangrijk dat ouders daar volledig achter staan, voordat zij hun kindje inschrijven. Zo is de inrichting van de babygroepen geïnspireerd door de Pikler-pedagogiek, waarbij naast de keuzes die we maken voor het spelen kinderen op stretchers slapen – niet in afgesloten bedjes – en op de baby- en peutergroepen is het meubilair laag zodat kinderen bijvoorbeeld tijdens eet- en drinkmomenten zelfstandig kunnen gaan zitten en van tafel kunnen wanneer zij dat willen. Kleintjes die nog niet kunnen zitten krijgen brood op schoot. En alle kinderen drinken en eten van echt servies. Daarnaast krijgen ouders informatie over ons speelbeleid middels podcasts, webinars en updates via de OuderApp. Ook adviseren wij ouders om kinderen lekker zittende kleding aan te doen die vies mag worden, wanneer ze naar de kinderopvang gaan. Want veel buiten spelen en ravotten hoort erbij. Kinderen mogen vies worden, mogen ontdekken. Het is aan ons om ze daarvoor de ruimte en middelen te geven.’

Meer lezen over spel in de kinderopvang? Bekijk deze artikelen:

- [De wereld van spelen: open einde-speelgoed en loose parts](#)
- [De kracht van spel: balans tussen sturing en vrijheid](#)
- [Ook fijne motoriek kinderen holt achteruit: ‘We bewegen én knutselen te weinig’](#)

 [Reageer op dit artikel](#) [Deel dit artikel](#)

Frida Noordzij

Redacteur KinderopvangTotaal

PREMIUM